

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Hradci Králové rozhodl samosoudkyně JUDr. Marcelou Sedmíkovou ve věci žalobce **K. R.**, zastoupen Mgr. Tomášem Vašíčkem, advokátem se sídlem v Praze 6 – Břevnově, Liborova 405/14 proti žalované **České správě sociálního zabezpečení**, Křížová 25, Praha 5, o vrácení přeplatku na dávce důchodového pojištění, o žalobě žalobce do rozhodnutí žalované o námitkách ze dne 23. 7. 2013 č. j. X, t a k t o :

- I. **Rozhodnutí žalované ze dne 23. 7. 2013 č. j. X a rozhodnutí správního orgánu prvního stupně ze dne 19. 1. 2012 č. j. X se zrušují a věc se vrací žalované k dalšímu řízení.**
- II. **Žalovaná je povinna nahradit žalobci náklady řízení spojené se zastoupením advokátem Mgr. Tomášem Vašíčkem ve výši 3.900,-Kč a to do 30 dnů od právní moci rozhodnutí na účet advokáta.**

Odůvodnění:

I.

Skutkový stav věci, řízení před správním orgánem včetně řízení o námitkách a výsledcích rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 23. ledna 2013 č. j. 28Ad 8/2012-35

1) Krajský soud v úvodu odůvodnění svého rozhodnutí provede rekapitulaci skutkového stavu věci včetně řízení před správními orgány a rovněž stručně zaznamenaná výsledky předcházejícího přezkumného řízení proběhnuvšího před zdejší soudem. Činí tak z toho důvodu, že o tomtéž předmětu žaloby rozhodoval zdejší soud dne 23. ledna 2013 pod č. j. 28Ad 8/2012-35. Rozhodnutí žalované svým rozsudkem zrušil a vrátil jí věc k dalšímu řízení s tím, že skutkový stav, o který opřela vůči žalobci nárok na vrácení přeplatku v částce 209.791,-Kč s odkazem na ust. § 118a odst. 1 zák. č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, neměl za dané důkazní situace oporu v zákonné úpravě. Níže tedy soud shrne průběh řízení předchozího, neboť se nikterak významněji neodlišuje od situace, ze které vyšla žalovaná nyní.

2) Žalobce uplatnil dne 6. 8. 2003 prostřednictvím Okresní správy sociálního zabezpečení v Semilech (dále OSSZ) žádost o vdovecký důchod a spolu se žádostí předložil další nezbytné podklady. Z nich vyplynulo, že žalobce je od roku 1999 poživitelem starobního důchodu vypláceného Ministerstvem vnitra ČR (dále MV). Při následné kontrole v roce 2011 bylo zjištěno, že žalobci je vyplácen starobní důchod od MV, zatímco výplatu důchodu vdoveckého realizuje žalovaná.

3) Po tomto zjištění žalovaná rozhodnutím ze dne 23. 8. 2011 zastavila s účinností od 6. 10. 2011 výplatu vdoveckého důchodu ve výši 5884,-Kč a to podle § 9 odst. 2 zák. č. 582/1991 Sb. Výplata vdoveckého důchodu byla podle ust. § 115 téhož zákona předána k realizaci MV. To svým rozhodnutím ze dne 26. 10. 2011 upravilo od 6. 10. 2011 výplatu vdoveckého důchodu a starobního důchodu žalobce v souběhu tak, že starobní důchod zůstal vyplácen v plné výši a z nižšího vdoveckého důchodu je vyplácena polovina procentní výměry podle § 59 odst. 1 zák. č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen ZDP).

4) Žalovaná připustila, že od 7. 7. 2003, kdy byla poprvé realizována výplata vdoveckého důchodu ve prospěch žalobce, nepostupovala v souladu s ust. § 59 ZDP a neprovedla úpravu vypláceného vdoveckého důchodu pro souběh s důchodem starobním. Tak se stalo, že žalobci od 7. 7. 2003 do 5. 10. 2011 reálně vyplatila na vdoveckém důchodu částku 491 725,-Kč, ačkoli fakticky v souladu se zákonem mu mělo náležet toliko 160 214,-Kč.

5) Vyslovila přesvědčení, že v daném případě došlo k naplnění podmínek ust. § 118a odst. 1 zák. č. 582/1991 Sb., neboť **žalobce musel ze všech okolností případu předpokládat**, že pobírá důchod v částce vyšší, nežli by měl náležet. S odkazem na § 118a odst. 3 téhož zákona došlo z důvodů promlčení k zániku nároku na vrácení vdoveckého důchodu a to až do 26. 1. 2007. V období od 27. 1.

2007 do 5. 10. 2011 tak bylo žalobci na vdoveckém důchodu vyplaceno 307 243,-Kč ačkoli náleželo toliko 97.452,-Kč. Výše přeplatku proto činí 209 791,-Kč.

6) Dále žalovaná **konstruovala důvody**, pro které považovala svůj postup dle § 118a zák.č. 582/1991 Sb. za opodstatněný. V případě žalobce tvrdila, že **tento zavinil přeplatek na dávce tím, že důchod přijal, ačkoli musel z okolností předpokládat, že byl vyplácen ve vyšší částce nežli náležel. Připomněla, že ve společnosti je „obecně známou skutečností“, že při souběhu důchodů dochází k jejich úpravě.** Fundovaná formulace námitek pak nasvědčovala vysokému právnímu vědomí žalobce, a proto žalovaná nepovažuje za přesvědčivé, že by byl při přijímání starobního a vdoveckého důchodu v dobré víře, že mu obě dávky náleží v plné výši. Rovněž poukázala na „morální“ aspekt daného případu, byť své pochybení nesporela. Rozhodnutí o povinnosti vrátit přeplatek proto považovala za souladné se zákonem, a proto potvrdila jako správné rozhodnutí prvostupňového orgánu.

7) Žalobce zareagoval žalobou, s rozhodnutím nesouhlasil a domáhal se jeho zrušení. Zdůraznil, že žalované, resp. jejímu kompetentnímu orgánu, oznámil všechny skutečnosti rozhodné pro výpočet výše vdoveckého důchodu, především tedy fakt, že on sám je od roku 1999 poživitelem starobního důchodu vypláceného Ministerstvem vnitra. Namítl, že on sám žádnou svoji povinnost neporušil a žalovaná fakticky neuvedla, jaké že to byly okolnosti, z nichž by musel žalobce předpokládat, že je mu důchod vyplácen ve vyšší částce, než mu náležel. Odkázal na nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 188/2004 a rovněž na stanovisko ombudsmana JUDr. Pavla Varvařovského ze dne 14. června 2011 sp. zn. 2029/2011/VOP/DŘ, ve kterém uvádí, že *jestliže příjemce důchodu řádně splnil svou ohlašovací povinnost a přeplatek důchodu následně vznikl na základě zavinění ČSSZ, nemá ČSSZ právo na vrácení přeplatku, který vznikl jejím zaviněním.* Zdůraznil, že vdovecký důchod přijímal v dobré víře a jeho výše mu nepřipadala nepřiměřená (fakticky bylo žalovanou vypláceno na této dávce o cca 3000,-Kč měsíčně více). Setrval na svém postoji s tím, že přeplatek na dávce nezavinil a pochybení nese výlučně žalovaná.

8) Krajský soud ve svém rozhodnutí zdůraznil, že předpokladem subjektivní odpovědnosti příjemce dávky je existence protiprávního úkonu příjemce, vznik přeplatku na dávce důchodového pojištění, příčinná souvislost mezi protiprávním úkonem a vznikem přeplatku a zavinění. Rovněž odkázal na rozhodnutí Nejvyššího správního soudu v Brně ze dne 26. května 2010 č. j. 3 Ads 35/2010-54, ve kterém se ve vztahu k otázce subjektivní odpovědnosti mimo jiné uvádí: „...*, že naplnění všech jejích prvků vzniku odpovědnosti za přeplatek musí zkoumat ex offio stěžovatelka (míněno žalovaná – doplněno krajským soudem), neboť řízení o stanovení povinnosti vrátit přeplatek se vede z vlastního podnětu správního orgánu.*“ Následně krajský soud souhlasil se žalovanou v tom směru, že pro vznik právní odpovědnosti příjemce postačí zavinění z nedbalosti, tedy **ve formě nevědomé nedbalosti**, a proto bylo na žalované, aby prokázala, že žalobce **„musel z okolností předpokládat“**, že dávka vdoveckého důchodu mu byla vyplácena v částce vyšší než fakticky náležela.

9) Po zhodnocení všech okolností případu dospěl zdejší krajský soud ve svém

rozsudku ze dne 29. ledna 2013 č. j. 28Ad 8/2012-35 k závěru, že *„žalobce skutečně plně dostál všem svým povinnostem uloženým zákonem, když v roce 2003 žádal o vdovecký důchod. Tvzení žalované, že díky obecnému právnímu povědomí o krácení výše jedné důchodové dávky vyplácené v souběhu s druhou dávkou musel žalobce předpokládat, že vdovecký důchod je vyšší nežli by snad měl náležet, je námitka ničím nepodložená. Je to v zásadě konstatování, které nelze věrohodným způsobem ověřit a akademická debata o právním povědomí, kterého se žalovaná u žalobce dovolávala, není pro soud argument přesvědčivý.“* Jak již v prvním odstavci uvedeno, rozhodnutí žalované zrušil a vrátil jí věc k dalšímu řízení, neboť neshledal za zjištěné a doložené situace důvody pro vrácení přeplatku.

10) Žalovaná nevyužila svého práva a nenapadla rozsudek zdejšího soudu kasační stížností u Nejvyššího správního soudu v Brně.

II.

Řízení před správním orgánem po zrušujícím rozsudku krajského soudu, doplnění dokazování

11) Následně proto krajský soud zaznamená průběh řízení před správním orgánem do doby vydání nyní přezkoumávaného rozhodnutí, ve kterém správním orgán shromažďoval doplňující důkazy. Ve správním (tzv. „dávkovém“) spise žalované jsou založeny dva dotazy učiněné na MV, odbor sociálního zabezpečení. Dotazy jsou datovány dnem 14. 5. 2013 a 5. 6. 2013. Z jejich obsahu vyplývá, že se žalovaná těmito dotazy cílila na zjištění „právního povědomí“ žalobce ve smyslu jeho práv a povinností v oblasti sociálního včetně toho, zda-li existují nějaké záznamy, zda-li by v tomto směru poučen. Dále se dotazovala, zda-li na žalobce s ohledem na jeho služební zařazení byly kladeny požadavky v oblasti znalosti práva a obecného právního povědomí, v kladném případě pak v jakém rozsahu. Oficiální odpověď krajský soud ve spise žalované nenalezl. Je v něm založena toliko kopie obecného poučení, resp. upozornění pro příjemce dávky. Lze shrnout, že toto upozornění obsahuje jak faktické a formální náležitosti realizace způsobu výplaty dávek od MV, tak „bez paragrafového znění“ a bez odkazu na zákonnou úpravu v zásadě „citaci“ podmínek nároku na jednotlivé druhy dávek včetně povinností příjemce dávky jako např. *povinnost písemně ohlásit do 8 dnů změny ve skutečnostech rozhodných pro trvání nároku na dávku, její výši a výplatu, zejména přiznání jakéhokoliv důchodu od jiného plátce.*

12) Dále je součástí správního spisu (po zrušujícím rozsudku krajského soudu) výzva žalované mířící vůči žalobci co do porušení ujednání o úhradě přeplatku ve splátkách ze dne 13. 5. 2013. Z ní vyplývá, že žalovaná rozhodnutím ze dne 5. 4. 2012 povolila žalobci úhradu přeplatku (dluhu) splátkami ve výši 5.000,-Kč měsíčně. K tomu krajský soud jen připomíná, že první rozhodnutí o námitkách a tedy rozhodnutí o povinnosti vrátit přeplatek vydala žalovaná dne 22. 2. 2012, přičemž

žalobce se proti němu bránil včasnou žalobou. Na výzvu žalované zareagoval zástupce žalobce odpovědí z 25. 5. 2013 a uvedl, že žalobce se proti rozhodnutí úspěšně bránil u krajského soudu, a proto další částky nepoukazoval. Naopak požadoval vrátit jím dosud zaplacených 50.000,-Kč.

13) Poté již je ve správním spise – nad rámec důkazů a podkladů oproti řízení předcházejícímu – založeno nové rozhodnutí o námitkách ze dne 23. 7. 2013, kterým bylo rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení č. j. X ze dne 19. 1. 2012 potvrzeno a námitky žalobce zamítnuty. Tedy se jedná o rozhodnutí, které je předmětem této konkrétní žaloby.

III.

Řízení před krajským soudem, související právní úprava, posouzení důvodnosti žaloby

14) Krajský soud nejprve stručně zaznamená podstatný obsah žaloby včetně stěžejních námitek a teprve poté se bude věnovat obsahu samotného přezkoumávaného rozhodnutí, neboť takovýto postup považuje v dané věci za praktičtější. Žalobce v zásadě i nadále sporuje závěr žalované o důvodnosti vrácení přeplatku, neboť žalobce měl z okolností předpokládat, že důchod byl vyplácen ve větší částce, nežli mu náležela. Trval na tom, že k přeplatku došlo pochybením žalované a ta neuvedla, jakéže to jsou okolnosti, které musel žalobce předpokládat a dovozovat z nich, že je mu důchod vyplácen ve vyšší částce nežli fakticky náleží. Poukázal rovněž na skutečnost, že rozhodnutí žalované (míněno první rozhodnutí o námitkách ze dne 22. 2. 2012) nemá odkladný účinek, a proto se obrátil na žalovanou se žádostí o vydání splátkového kalendáře. Do doby současné tak již uhradil 50.000,-Kč. Rozhodnutí žalované krajským soudem zrušeno, v mezidobí se neobjevily žádné další skutečnosti, které by nebyly známy v řízení předchozím, s nově vydaným rozhodnutím (o námitkách) nesouhlasí z těchž již dříve vytýkaných důvodů, a proto požadoval tento finanční obnos vrátit.

15) Následně bude krajský soud věnovat pozornost obsahu odůvodnění rozhodnutí, jímž se žalovaná vůči osobě žalobce dovolává naplnění § 118a odst. 1 zák. č. 582/1991 Sb. Žalovaná v něm až po stranu pátou prakticky zaznamenává okolnosti případu a důkazní situaci, kterou již krajský soud popsal s tím, že předznamenal, že je v zásadě shodná se situací řízení předchozího. Lze shrnout, že argumentace žalované je postavena v této části odůvodnění rozhodnutí z převážné většiny na obecné právní teorii bez uvedení vztahu ke konkrétnímu jednání žalobce. Rovněž zachycuje výsledek soudního řízení z ledna 2013, zaznamenává výpočet, kterým žalovaná došla k výši vyčísleného a požadovaného přeplatku na dávce a odkazuje a rozebírá obsah ust. § 118a odst. 1 zák. č. 582/1991 Sb. Opětovně se dovolává rozsudku Nejvyššího správního soudu v Brně ze dne 26. 5. 2010, č. j. 3 Ads 35/2010-54.

16) Dále již „konkrétněji“ žalovaná objasňuje své stanovisko, resp. své rozhodnutí a úvahy, kterými se při jeho vydání řídila v tom směru, že žalobce nemůže omlouvat

neznalost zákona a dovolává se usnesení Ústavního soudu v Brně I. ÚS 699/2000 ze 16. 5. 2002, ve kterém je jednoznačně uvedeno, že je zajištěna publicita normativních aktů příslušným způsobem. K tomu žalovaná dodává, že zákon o důchodovém pojištění byl řádně publikován ve Sbírce zákonů a žalobce se tak mohl s jeho zněním bez problémů seznámit. Poukázala na § 13 zák.č. 309/1999 Sb., podle kterého žalobce jako každý občan **a) měl možnost seznámit se se zněním zákona např. prostřednictvím okresního či krajského úřadu.** Jak z obecného povědomí, tak ze znění zákona, když žalobce měl z obecné právní úpravy mít povědomí o krácení důchodů pro jejich souběh a být si tak vědom, že vdovecký důchod náležel v nižší výši, než ve které byl vyplácen. Žalovaná polemizovala s názorem krajského soudu vysloveným v předchozím zrušujícím rozsudku, opět **zdůraznila, že neznalost zákona neomlouvá, neboť tento přístup by vyloučil vymahatelnost práva ve společnosti.** Na straně šesté a sedmé přezkoumávaného rozhodnutí podrobněji rozvádí toto své stanovisko, na základě něhož – krom další argumentace – odvozuje oprávněnost nároku na úhradu přeplacené dávky.

V otázce žalobcem namítané „dobré víry“ pak opětovně poukazuje na nezbytnou znalost žalobce jak vstupních údajů postupu výpočtu výše důchodu, tak na podmínky nároků na důchodové dávky uvedené v konkrétních zákonech. Tvrdila, že **b) výpočet správné výše vdoveckého důchodu vypláceného v souběhu s důchodem starobním postupem dle § 59 odst. 1 ZDP nevyžaduje odborné znalosti matematiky nad rámec znalostí získaných základním vzděláním,** když podstata výpočtu a následného „krácení pro souběh“ je ze znění zákona zřejmá. Omyl žalované tak nezakládal právo žalobce pobírat důchod ve vyšší částce nežli fakticky náležela dle zákona. Rovněž odkázala na **c) rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. 7. 2012, č. j. 1Ad 11/2012-34,** ve kterém je uvedeno, že **veřejný zájem na tom, aby dávky důchodového zabezpečení byly vyplaceny jen v souladu se zákonem a aby vzniklý přeplatek byl příjemcem vrácen převažuje nad dobrou vírou pojištěnce v to, že mu tyto dávky byly vyplaceny po právu.**

Ve zbytku odůvodnění rozhodnutí žalovaná v zásadě zopakovala svůj postoj k danému případu, opět odkázala na znění § 118a odst. 1 zák. č. 582/1991 Sb. s tím, že žalobce sice své oznamovací povinnosti dostál, nicméně tím není dotčena povinnost například vrátit neprávem vyplacenou částku důchodové dávky dle citovaného ustanovení. Povědomí žalobce o zákonné úpravě a s tím souvisejícím způsobu krácení důchodů pro jejich souběh žalovaná např. **d) dovozuje i tím, že samotný žalobce v řízení o námitkách zmínil, že v žádosti o vdovecký důchod uplatněné v roce 2003 oznámil, že je poživatelem starobního důchodu vypláceného MV ČR.**

Odpovědnost žalobce k vrácení přeplatku na vdoveckém důchodu vychází, resp. je důsledkem nezákonného přijetí finančních prostředků. Připomněla, že po žalobci požaduje vrátit vyplacené prostředky, které mu dle zákona nenáležely, cože nejde k tíži žalobce, který není za přijetí přeplatku sankcionován. Rovněž poukazuje na případnou intervenci orgánů činných v trestním řízení, na jejichž posouzení bude, zda-li vyhodnotí žalobcovo jednání spočívající v přijetí neoprávněně vyplacené vyšší částky vdoveckého důchodu či následné odpírání jejího vrácení ČSSZ coby využití

cizího omylu, jako naplnění skutkové podstaty některého z trestných činů. Na správnosti svého rozhodnutí z výše zaznamenaných důvodů setrvala. Stejnou argumentaci, která je zachycena v předchozích odstavcích, využila žalovaná ve své reakci ze dne 30. 10. 2013 na podanou žalobu. Zásadním způsobem se neodchýlila od argumentace zachycené v odůvodnění přezkoumávaného rozhodnutí, a proto není efektivní a smysluplné opětovně opisovat tytéž argumenty.

17) Dle ust. § 75 odst. 1 zák.č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen s.ř.s.) při přezkoumání rozhodnutí vychází soud ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu. Krajský soud o žalobě rozhodoval v souladu s ust. § 75 odst. 2 s.ř.s., kdy obě strany při jednání setrvaly na svých dosavadních postojích, návrhy na případné doplnění dokazování neuplatnily. I v této věci byla mezi účastníky sporná otázka týkající se aplikace ust. § 118a odst. 1 zák.č. 582/1991 Sb. Krajský soud proto znovu toto klíčové ustanovení zaznamená:

19) Podle § 118a odst. 1 zák. č. 582/1991 Sb., jestliže důchod byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, protože příjemce důchodu nesplnil některou jemu uloženou povinnost, přijal důchod nebo jeho část, ačkoli musel z okolností předpokládat, že byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, nebo vědomě jinak způsobil, že důchod nebo jeho část byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, má plátce důchodu vůči příjemci důchodu nárok na vrácení, popř. úhradu nesprávně vyplacené částky. ***Pro projednávaný případ by na žalobce dopadala situace žalovanou vytýkána, tedy, že musel z okolností předpokládat, že byl (důchod) vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel.***

20) V rozhodnutí Nejvyššího správního soudu v Brně ze dne 26. 5. 2010, č. j. 3 Ads 35/2010-54, na který se žalovaná opakovaně odvolává, učinil daný soud teoretický rozbor ustanovení § 118a odst. 1 zák. č. 582/1991 Sb. následovně:

„Schéma tohoto odpovědnostního vztahu je tvořeno alternativními skutkovými podmínkami, z nichž alespoň jedna musí být splněna pro vznik odpovědnosti za přeplatek na důchodu (tj. „nesplnění uložené povinnosti“, „přijetí důchodu či jeho části při vědomí jeho neoprávněného vyplacení“, „jiné vědomé způsobení vzniku přeplatku“). Ačkoliv citované ustanovení zde výslovně neužívá pojem „zavinění“ ani výslovně nehovoří o žádné z jeho forem (tj. úmyslu či nedbalosti), je z jeho jazykového a logicko-systematického výkladu jednoznačně patrné, že odpovědnost oprávněné osoby, příjemce dávky je tzv. subjektivní odpovědností. K tomuto závěru ostatně dospěl krajský soud v nyní posuzovaném i v předešlých řízeních a stěžovatelka ho výslovně nerozpороvala.

V daném případě se tedy jedná o odpovědnostní vztah, jehož prvky jsou 1) protiprávní jednání příjemce důchodu spočívající v porušení některé z jeho zákonných povinností;

2) škodlivý následek; 3) kauzální nexus mezi jednáním příjemce důchodu a škodlivým následkem a konečně 4) zavinění jako psychický vztah příjemce důchodu ke vzniku přeplatku.

Nejvyšší správní soud považuje otázku zavinění v dané věci za klíčovou a podotýká, že ani zákon č. 582/1991 Sb., ani další předpisy práva sociálního zabezpečení nedefinují zvláště pojem zavinění. Proto je při práci s tímto pojmem třeba vycházet z jeho obecného právního významu, který je legálně definován pouze trestním právem hmotným a používá se na základě analogie iuris a širokého doktrinárního a praktického konsensu v celém právním řádu. Z výkladu citovaného ustanovení § 118a odst. 1 zák. č. 582/1991 Sb. a jeho účelu vyplývá, že pro naplnění prvku zavinění postačí pouze zavinění v nedbalostní, nikoliv úmyslné formě (srov. dikci „musel z okolností předpokládat“). Z dikce uvedeného ustanovení přitom neplyne, zda prvek zavinění musí být prokázán stěžovatelkou, ale ani to, že by se za splnění všech ostatních prvků vzniku odpovědnostního právního vztahu presumoval, neboť zákon č. 582/1991 Sb. neobsahuje žádné ustanovení umožňující exkulpaci (tj. vyvinění) příjemce důchodu z povinnosti vrátit vzniklý přeplatek.

Z uvedeného lze usuzovat, že naplnění všech jejích prvků vzniku odpovědnosti za přeplatek musí zkoumat ex officio stěžovatelka, neboť řízení o stanovení povinnosti vrátit přeplatek se vede z vlastního podnětu správního orgánu. Jak bylo ovšem výše naznačeno, citované ustanovení 118a odst. 1 zák. č. 582/1991 Sb. obsahuje vícero dílčích skutkových podstat vzniku odpovědnosti za přeplatek, přičemž ne u všech z nich lze výkladem dovodit nutnost prokazování prvku zavinění. V souzené věci je však relevantní ta skutková podstata, v níž je zavinění alespoň ve formě nedbalosti implicitně obsaženo (srov. dikci „musel z okolností předpokládat“).

21) Krajský soud není ve sporu se žalovanou, která odkázala na výše citovaný rozsudek Nejvyššího správního soudu v Brně. Ba naopak je přesvědčen, že zcela v intencích výše citované pasáže z označeného rozhodnutí Nejvyššího správního soudu v Brně zdejší soud vycházel, když zrušil původní rozhodnutí žalované o námitkách ze dne 22. 2. 2012. I nadále je tedy nezbytné posoudit, zda v této konkrétní věci je postaveno najisto, **„zda byly naplněny všechny uvedené prvky odpovědnostního schématu odpovědnosti za přeplatek na vdoveckém důchodu.“** Krajský soud by tak opakoval pouze své stanovisko, svůj právní názor na věc, který již uvedl v předchozím zrušujícím rozhodnutí a to protože žalovaná neučinila v řízení po zrušení svého původního rozhodnutí žádné další zjištění či nepředestřela důkaz, z něhož by bylo možné odpovědnost žalobce dovozovat tak, jak žalovaná nyní opětovně činí, pak krajský soud nemá důvodu odchytil se od svého původního rozhodnutí.

22) Z ust. § 118a odst. 1 zák. č. 582/1991 Sb. vyplývá, že toto ustanovení je postaveno na principu zavinění prokazovaného. To znamená, že nositel pojištění musí občanu, jehož odpovědnost za vznik přeplatku na důchodové dávce tvrdí, prokázat, že vznik takového přeplatku zavinil. Důkazní břemeno tedy nese nositel pojištění. (Právo důchodového pojištění, autoři Aleš Brejcha, Václav Šantrůček, Nakladatelství Linde Praha a.s. rok 1998, str. 172).

23) V současně přezkoumávaném rozhodnutí žalovaná argumentuje zejména těmito skutečnostmi:

a) neznalost zákona neomlouvá a žalobce se s textem zákona mohl pro jeho dostupnost seznámit;

b) správný výpočet výše důchodových dávek pro jejich souběh vyžaduje toliko prosté znalosti matematiky získané na základní škole;

c) opírá se o rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. 7. 2012, č. j. 1Ad 11/2012-34, ve kterém je uvedeno, že veřejný zájem na tom, aby dávky důchodového zabezpečení byly vyplaceny jen v souladu se zákonem a aby vzniklý přeplatek byl příjemcem vrácen převažuje nad dobrou vírou pojištěnce v to, že mu tyto dávky byly vyplaceny po právu;

d) povědomí žalobce o tom, že dochází ke krácení jedné z dávek z důvodu tzv. souběhu při jejich pobírání dovozuje i tím, že samotný žalobce v řízení o námitkách zmínil, že v žádosti o vdovecký důchod uplatněné v roce 2003 oznámil, že je poživitelem starobního důchodu vypláceného MV ČR.

K jednotlivým bodům, ze kterých žalovaná dovozuje odpovědnost žalobce za přeplatek na dávce krajský soud připojuje následující stanoviska:

sub bod a) krajský soud nezpochybňuje tvrzení žalované, že neznalost zákona neomlouvá. V tomto konkrétním případě žalobce své zákonné povinnosti dle přesvědčení soudu plně dostál tím, že při žádosti o vdovecký důchod přednesl a zdokladoval skutečnosti, které zákon požaduje; oznámil žalované, že je od roku 2003 poživitelem starobního důchodu a ten mu je vyplácen MV, dále viz sub bod b);

sub bod b) krajský soud neshledává tento argument opodstatněným. Pokud žalobce dostál svým zákonným povinnostem, tak jistě důvodně očekával, že mu je důchodová dávka orgánem k tomu kompetentním vypočtena, přiznána a následně vyplácena způsobem a ve výši souladné se zákonem. Žalovaná po žalobci požaduje v zásadě znalost právní úpravy do takové hloubky, která koresponduje znalostem specializovaného pracovníka žalované majícího danou problematiku jako náplň své pracovní činnosti. Takováto intenzita a míra vědomostí se jistě pojmu „neznalost zákona neomlouvá“ vymyká. Nelze spravedlivě po běžném občanovi požadovat, aby např. věděl, že při souběhu dávek, na něž mu vznikl nárok a které by samy o sobě byly vypláceny různými subjekty (zde MV a ČSSZ), dochází k jejich sloučení a výplatu obou následně realizuje plátce starobního důchodu. Stejně tak nelze jistě z rozhodnutí žalované o přiznání vdoveckého důchodu bez dalšího dovodit, že žalobce mělo napadnout, že přiznaná výše důchodu není krácena pro souběh s důchodem starobním. Žalobce dostál své oznamovací povinnosti a na žalované, která je znalá zákonné úpravy, bylo provést výpočet řádný. Žalobce mohl být maximálně potěšen přiznanou výší vdoveckého důchodu, nicméně vědom si splnění svých povinností jistě nepředpokládal a nedomníval se, že vdovecký důchod byl

přiznán „nekrácený“. Za dané situace se jeví dle názoru soudu nelogický požadavek žalované, aby si každý spokojený příjemce důchodové dávky prováděl přepočty její výše, pokud kompetentnímu orgánu oznámí veškeré rozhodné skutečnosti nezbytné pro výpočet dávky. Krajský soud se dále nehodlá pouštět do polemiky se žalovanou ve směru jednoduchosti prostého matematického výpočtu, na který postačí znalosti základní školy, neboť tento argument považuje za zcela irrelevantní ba přímo nedůstojný stejně tak jako „nastíněnou“ otázku případné trestní odpovědnosti žalobce;

sub bod c) v němž se žalovaná opírá o rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 27. 7. 2012, č. j. 1Ad 11/2012-34, rovněž zdejší krajský soud nepřesvědčil o opodstatněnosti vydaného rozhodnutí. Je namístě zdůraznit, že žalobce rozebíranou situaci dle přesvědčení krajského soudu nezavinil. S finančními prostředky pobíranými téměř po dobu osmi let v dobré víře, což žalovaná v určitých pasážích svého rozhodnutí připouští, aby tento postoj v další části odůvodnění svého rozhodnutí popřela, nakládá žalobce zjevně tak, že mu po jím splnění povinností uložených zákonem po právu patří. A proto je rovněž rozumné položit si otázku, proč z důvodu omylu, nedbalosti či případné neznalosti konkrétního pracovníka žalované či při event. selhání jejích kontrolních mechanismů má být po řadu následujících let „trestán“ žalobce tím, že z nyní správně vyměřených důchodů pokracený pro jejich souběh, bude nadto několik let uhrazovat dluh (přeplatek), na kterém se svým jednáním nepodílel a o kterém, jak je krajský soud přesvědčen, neměl ani tušení. Krajský soud je toho názoru, že veřejný zájem nemůže negativně postihnout osobu, která dostala svým zákonným povinností, ze všech okolností případu jen ztěží mohla dovozovat nesprávný výpočet plátce dávky a pochybení v tomto konkrétním případě „šlo“ jednoznačně za žalovanou;

sub bod d) v jehož obsahu žalovaná dovozuje povědomí žalobce o tom, že dochází ke krácení jedné z dávek z důvodu tzv. souběhu při jejich pobírání dovozuje i tím, že samotný žalobce v řízení o námitkách zmínil, že v žádosti o vdovecký důchod uplatněné v roce 2003 oznámil, že je poživitelem starobního důchodu vypláceného MV ČR nelze jako argumenta na podporu oprávněnosti nároku akceptovat. Vždyť žalobce pouze a jen uvedl, že je poživitelem starobního důchodu. Z tohoto postoje a poté, kdy mu bylo doručeno rozhodnutí kompetentního orgánu o vdoveckém důchodu nelze nalézt žádnou jednoznačnou spojitost ve směru žalobou konstruovaném. Žalobce dokonce ani nemusel popírat, že by měl povědomí o krácení důchodových dávek pro souběh, on toliko důvěřoval správnosti výpočtu žalované o výši dávek poté, kdy on sám poskytl veškeré nezbytné a zákonem požadované informace. Krajský soud tak nechápe, z jakých důvodů by si měl žadatel, který dostal svým povinností nastudovávat zákonnou úpravu a provádět si jakýsi kontrolní přepočet a to proto, zda-li plátce dávky nerozhodl nesprávně.

24) Obrátí-li krajský soud pozornost na rozsudek Nejvyššího správního soudu v Brně ze dne 26. 5. 2010, č. j. 3 Ads 35/2010-54, kterým svoji argumentaci podpořila žalovaná, pak nelze nevidět stav skutkově odlišný od situace nyní soudem přezkoumávané. V souzené věci příjemce dávky věděl, neboť byl plátcem dávky,

tedy žalovanou, přímo v rozhodnutí informován, že mu důchod (vdovecký) náleží po dobu jednoho roku od úmrtí manželky.

25) V dalším případě rozhodovaném Nejvyšším správním soudem v Brně dne 28. srpna 2013, č. j. 3 Ads 95/2012-20 se jednalo o přeplatek na dávce sirotčího důchodu poté, kdy poživatel dávky nastoupil do zaměstnání, splnil svoji ohlašovací povinnost a žalovaná o zastavení výplaty rozhodla s delším časovým odstupem a požadovala vrácení přeplatku. Ani v tomto případě nemá krajský soud pochybnost o důvodnosti nároku na vrácení přeplatku, neboť poživatel sirotčího důchodu, který de facto supluje finanční situaci nezaopatřeného dítěte při ztrátě rodiče či obou rodičů, si musí „ze všech okolností případu být vědom, že mu dávka nadále nemůže náležet, pokud nastoupil do zaměstnání a stal se tak schopným zabezpečovat své potřeby vlastní prací. K tomu Nejvyšší správní soud mimo jiné uvedl: *„Stěžovatelova odpovědnost za přeplatek na sirotčím důchodě tedy vznikla na základě nedbalostního zavinění (není přitom s ohledem na tentýž právní následek podstatné, zda se jednalo o vědomou či nevědomou nedbalost), které bylo žalovanou i městským soudem odůvodněno tak, že „neoprávněně vyplacené dávky sirotčího důchodu nevrátil, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že mu byly vyplaceny neprávem. Pokud by stěžovatel splnil svou zákonnou povinnost a nepřijal by důchod, o němž by vzhledem ke svým osobním poměrům a okolnostem případu musel vědět, že mu nenáleží, přeplatek by mu nevznikl“.* S tímto vymezením zaviněného porušení právní povinnosti lze souhlasit, přičemž na něm nic nemění ani stěžovatelův argument, že přijímal sirotčí důchod na bankovní účet. Jakkoliv mu zákon neukládá výslovně, aby aktivně bankovním příkazem či jinak vrátil neprávem vyplacené částky sirotčího důchodu zpět žalované, je tato povinnost stanovena autoritativně rozhodnutím o přeplatku a odpovídá jí nárok žalované na vrácení takto neprávem vyplacených částek, pokud tak stěžovatel neučinil sám. Protiprávní jednání spočívalo tedy v přijetí neprávem vyplacených částek důchodu, škodlivý následek vznikl na straně žalované v hodnotě 17.111 Kč, a to v příčinné souvislosti s nekonáním stěžovatele (nevrácením vyplacených částek). Zavinění ve formě nedbalosti spočívalo v tom, že stěžovatel věděl či musel z okolností předpokládat, že po nástupu do zaměstnání již nemá na sirotčí důchod nárok.“

26) Stejně tak v další souzené a příkladmo uvedené věci, o níž posléze rozhodoval Nejvyšší správní soud v Brně rozsudkem ze dne 2. srpna 2013, č.j. 4 Ads 58/2013 – 22 se rovněž jednalo o přeplatek na dávce starobního důchodu a to z těch důvodů, že v průběhu řízení o této dávce byl žalobkyni MV ČR přiznán vdovský důchod. Žalobkyně ani jednomu z plátců dávek rozhodné skutečnosti neoznámila. Pokud byla následně žalovanou dovozována její odpovědnost za přeplatek dle § 118a odst. 1 zák.č. 582/1991 Sb., pak Nejvyšší správní soud v kasační stížnosti oprávněnost požadavku žalované a tedy správnost rozhodnutí o přeplatku potvrdil.

27) Ve všech třech popsanych případech nemá krajský soud, resp. by neměl krajský soud pochybnosti o opodstatněnosti nároku žalované na přeplatek na dávce z důvodů zaznamenaných k jednotlivým případům. V těchto případech buď poživatelé dávek důchodového pojištění nesplnili svoji zákonnou oznamovací povinnost event. ji splnili, žalovaná přesto pokračovala dále – bez právního důvodu –

ve výplatě dávek, aby se posléze domáhala vrácení přeplatků a skutečně ze všech okolností případu museli předpokládat, že důchod je jim vyplácen neoprávněně. Dle přesvědčení krajského soudu se v těchto typových případech skutečně jednalo o situaci, kdy jednotliví příjemci dávek mohli ze všech okolností předpokládat, že vyplácené dávky jim náleží.

28) Pokud se však jedná o případ žalobce, pak krajský soud v této projednávané věci s odkazem na veškeré skutečnosti v tomto odůvodnění rozhodnutí uvedené nesouhlasí se žalovanou, že lze dovodit příčinnou souvislost mezi jednáním příjemce důchodu a škodlivým následkem, tedy přeplatkem. Stejně tak krajský soud neshledal zavinění a to ani ve formě nevědomé nedbalosti, když argumenty žalované z důvodů již popsaných nepovažoval za způsobilé zavinění žalobci prokázat. Mínila-li žalovaná svou argumentací výše zaznamenanou prokazovat či měla-li za prokázané, že žalobce musel z okolností předpokládat, že byl (důchod) vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, pak krajský soud z důvodů směřovaných k jednotlivým bodům sub a) – d) objasnil, že toto nedbalostní zavinění žalobce v této konkrétní projednávané věci neshledal.

Pokud tedy bude soud uvažovat v tomto konkrétním případě o odpovědnostím vztahu, jehož prvky jsou 1) protiprávní jednání příjemce důchodu spočívající v porušení některé z jeho zákonných povinností; 2) škodlivý následek; 3) kauzální nexus mezi jednáním příjemce důchodu a škodlivým následkem a konečně 4) zavinění jako psychický vztah příjemce důchodu ke vzniku přeplatku, pak krajský soud nemůže za zjištěného skutkového stavu souhlasit se žalovanou, že lze dovodit příčinnou souvislost mezi jednáním příjemce důchodu a škodlivým následkem, tedy přeplatkem. Stejně tak krajský soud neshledal zavinění a to ani ve formě nevědomé nedbalosti, když argumenty žalované z důvodů již popsaných nepovažoval za způsobilé zavinění žalobci prokázat.

Krajský soud shledal argumentaci žalobce za případnou, žalobní námitky vyhodnotil jako důvodné, neboť podle přesvědčení soudu z důvodů již objasněných – a to ani po opětovném řízení o námitkách - nedošlo k naplnění podmínek § 118a odst. 1 zák. č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení.

Krajský soud proto považoval za správné a popsané důkazní situaci odpovídající napadené rozhodnutí žalované opětovně zrušit pro nezákonnost, když skutečnosti, o které žalovaná opřela svůj nárok, neměly podle krajského soudu oporu ve zjištěné situaci a stejně tak v zákonné úpravě a vrátil věc k dalšímu řízení (§ 78 odst. 1, 3 a 4 s.ř.s.). V něm se správní orgán, pokud bude trvat na opodstatněnosti svého nároku, bude muset případně vypořádat se závěry zdejšího krajského soudu vydá nové rozhodnutí, přičemž bude povinen zohlednit výsledky a závěry posouzení obsažené v posudku posudkové komise (§ 78 odst. 5 s.ř.s.).

IV.**Náklady řízení**

Výrok o nákladech řízení vychází z ust. § 60 odst. 1 s.ř.s., když úspěšnému žalobci vznikly náklady řízení spojené se zastoupením advokátem. Ten přislíbil doručit specifikaci jejich výše krajskému soudu, nicméně se tak do doby současné nestalo. Proto krajský soud zavázal žalovanou k náhradě nákladů, které bylo lze specifikovat z obsahu soudního spisu. Jednalo se o tyto úkony: a) převzetí a přípravu zastoupení, b) sepis žaloby, c) účast při jednání soudu dne 29. 1. 2014. V souladu s vyhl. č. 177/1996 Sb., advokátní tarif, se tak jednalo o tři úkony právní služby a s tím související tři režijní poplatky. Odměna za jeden úkon právní služby činí 1000,- Kč. Výše náhrady hotových výdajů tři úkony právní služby po 300,-Kč za jeden úkon činí 900,-Kč [§ 7, § 9 odst. 3 písm. f) a § 11 odst. 1 písm. a), d), g) odst. 3, § 13 vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátní tarif]. Krajský soud tak žalobci přiznal právo na náhradu nákladů řízení spojených se zastoupením advokátem v částce 3.900,-Kč. Tuto částku bude povinna uhradit žalovaná, která nebyla v řízení úspěšná, do 30 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí na účet advokátem vymíněný.

P o u č e n í :

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

V Hradci Králové 31. ledna 2014

JUDr. Marcela Sedmíková, v. r.
samosoudkyně